

Themamiddag

Inclusief burgerschap van mensen met een licht verstandelijke beperking

WELKOM

Inclusief burgerschap van mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB)

Mensburgeraad Groningen
University of Applied Sciences

Innovatiewerkplaats
Ervaringsdeskundigheid
www.iwpervaringsdeskundigheid.nl

Programma tot de pauze:

- 14.15 - 14.30 uur Ontvangst met koffie en thee
- 14.30 - 14.35 uur Welkom door *Lies Korevaar*, dagvoorzitter
- 14.35 - 14.40 uur Opening door critical friend *Daniel Spierenburg*
- 14:40 - 14:45 uur Voordracht door *Erica*
- 14.45 - 14.55 uur Onderzoek naar de beleving van inclusief burgerschap onder mensen met een LVB: een korte toelichting over de noodzaak en richting van het onderzoek, door *Jaap Olthof*
- 14.55 - 15.05 uur Respondenten aan het woord, gefilmd interview met *Anouschka*
- 15.05 - 15.20 uur De actualiteit van het VN verdrag en rechten voor mensen met een verstandelijke beperking, door *Harro Zwier*, ervaringsdeskundige LFB Wolvega
- 15.20 - 15.30 uur Respondenten aan het woord, gefilmd interview met *Thea*
- 15.30 - 15.45 uur Gelegenheid tot het stellen van vragen

Programma na de pauze:

- 16.00 - 16.15 uur Aanknopingspunten voor inclusief burgerschap. Een aantal voorlopige bevindingen, *Jaap Olthof*
- 16.15 - 16.45 uur Panelgesprek over processen van inclusie aan de hand van drie stellingen. Gespreksleiders: *Daniel Spierenburg* en *Jaap Olthof*
Deelnemers:
  - *Harro Zwier* (ervaringsdeskundige LFB Wolvega)
  - *Chris Hooijenga* (respondent)
  - *Jan Martini* (beleidsmedewerker Groningen),
  - *Marc Verschuren* (voormalig wethouder gemeente Winsum),
  - *Matthijs Goldberg* (Coördinator/ persoonlijk begeleider Flina)
- 16.45 - 16.55 uur Gelegenheid tot het stellen van vragen
- 16.55 - 17.00 uur Voordracht door *Erica* en afsluiting door *Lies Korevaar*

Voordracht door Erica

Waarom deze middag?

- Mensen samenbrengen
- Sociale drempels in kaart brengen
- Stemmen laten horen

Betekeningen van de verstandelijke beperking

- De kracht van woorden

ZOT   **ONNOZEL**   **idiot**
Gek   **debiel**   **DWAAS**
zwakzinnig   **geestelijk**
verstandelijk beperkt   **gehandicapt**

Geschiedenis

- Uitsluiting door verstandelijke beperking.
- Verlichtingsfilosofen (John Locke en David Hume): Verstandelijke mogelijkheden en rede zijn de fundamenten voor burgerschap.
- Dus: sommige mensen ongeschikt? Diskwalificeren?
- Processen van normalisatie?

Hoe kijken?

- Is een verstandelijke beperking wel een verstandelijke beperking?
- Of werkt de omgeving beperkend?
- Een sociologische bril opzetten:
  1. Wat is de structuur van de samenleving
  2. En welke plek hebben mensen met een beperking (nu en vroeger)

Waarom onderzoek nodig?

- Tsunami?
- Complexe, moeilijke samenleving?

SCP, 2010

Waar zitten de problemen?

SCP, 2012

SCP, 2013

SCP, 2014

Problemen?

- Uitgaven aan zorg nemen sterk toe.
  - De vraag naar zorg (door mensen met een verstandelijke beperking) is toegenomen
  - De mensen die zorg vragen zijn veranderd (LVB).
- Hoe komt dat? Onder andere:
1. Veranderende inhoud van werk en onderwijs
  2. Gebrek aan goede ondersteuning (-snetwerken)

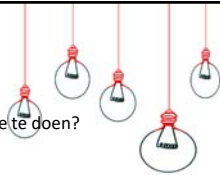
Andere oorzaken?

- Meedoen in het publieke domein van de samenleving
- Alledaagse participatie

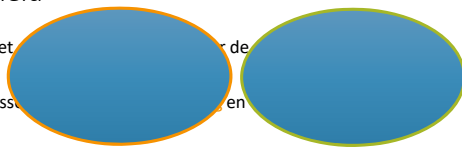
Manier van denken

- Mensen ervaren (meer) beperkingen om mee te doen?
- Beperkt de samenleving wellicht?
- Werken onderdelen van de samenleving steeds meer uitsluitend?
- Hoe ervaren mensen dat eigenlijk zelf?

Beleid

- Niet... de
- Tuss... en
- VN verdrag: rechten voor mensen met een (licht) verstandelijke beperking
- Harro Zwier (Landelijke federatie voor belangen behartiging van mensen met een verstandelijke beperking)

Inclusief onderzoek

• 'nothing about us without us'

- Stemmen laten horen
- Critical friends
- LFB
- Studenten
- Terugkoppeling
- Oproep

Gefilmd interview met Anouschka

Twee thema's:

1. Werk en inkomen
2. Begeleiding en ondersteuning

VN Verdrag voor gelijke rechten van mensen met een beperking

Even voorstellen

Mijn naam is Harro Zwier
Ik werk bij de LFB als ervaringsdeskundige
Ik ben VN Ambassadeur
Ik geef gastlessen over het VN Verdrag

De LFB

De LFB is een vereniging Dóór en Vóór mensen met een beperking.
Zij gebruiken hun ervaringen om andere mensen te ondersteunen
en sterker te maken.

Mijn verleden en opkomen voor mijzelf

Ik ben geboren met te weinig suiker in mijn lichaam.

Ze hebben lang moeten zoeken. Ik ben hierdoor in coma geraakt.
Hierdoor heb ik een lichte verstandelijke beperking opgelopen.

Door veel medische behandelingen in het ziekenhuis, heb ik als baby en als peuter geestelijk veel moeten vechten voor en in mijn leven, waardoor ik hier geestelijk sterker ben geworden.

Ik heb altijd geweten dat ik een verstandelijke beperking heb, en heb dat ook geaccepteerd.
Dit is heel belangrijk voor jezelf, als je, je eigen beperking niet accepteert kun je een heel moeilijk leven hebben.

ontwikkeling

Kleuterschool

Ik heb vanaf mijn 4^e tot 6e op het kleuteronderwijs gezeten

MLK / VSO basisschool

De Reestoeverschool (ROS) is een school voor moeilijk lerende kinderen
Hier ben van mijn 6^e tot 12^e levensjaar geweest.

Middelbare school (Voortgezet Speciaal Onderwijs)

De Rechterenschool is een VSO praktijkschool.
Hier ben ik van mijn 12^e tot mijn 20^e levensjaar geweest

Wonen en Werken

Zelfstandig wonen

Op mijn 22^e ben ik naar Meppel verhuisd om zelfstandig te gaan wonen

Ook mensen met een beperking moeten de keuze hebben waar en hoe ze willen wonen.

WSW

Maart 1995 ben ik dienst gekomen bij Reestmond,
dit is een Sociale werkvoorziening

LFB

Per november 2016 ben ik werkzaam bij de LFB in Wolvega
Bij de LFB Wolvega kan ik mij ontwikkelen,
en geestelijk sterker worden

VN ambassadeur

Ik kies voor het VN verdrag omdat:

- Ik wil dat mensen met en zonder beperking gaan samenwerken;
- Ik wil dat mensen met een beperking mee doen in de samenleving;
- Ik wil dat mensen met een beperking voor zichzelf opkomen.

Het VN Verdrag

De VN is opgericht in 1945.

Het heeft drie doelen:

- ♥ Vrede
- ♥ Veiligheid
- ♥ Mensenrechten

In 2006 is het VN Verdrag voor rechten van mensen met een beperking opgesteld. Mensen met een beperking hebben daar aan meegewerkt. Het VN verdrag is in juli 2016 in werking gegaan in Nederland. En bestaat uit 50 artikelen.

In dit verdrag zijn alle mensenrechten vastgelegd. Iedereen is van waarde en mag mee doen in de samenleving. Net als ieder ander, dus gelijke rechten en gelijke kansen.

Artikel 4 wetten en regels

- Als de regering en gemeente hun regels en wetten maakt, moeten zij rekening houden met de mensen met een beperking.
- In het VN-verdrag staan de rechten van mensen met een beperking, deze kunnen zij hiervoor gebruiken.

Artikel 9 Toegankelijkheid

Alle gebouwen zoals het gemeentehuis, winkels, het zwembad en scholen moeten toegankelijk zijn voor mensen met een beperking.

Hulphonden moeten overal worden toegelaten

Het openbaar vervoer moet zo werken dat mensen met een beperking gemakkelijk zelfstandig kunnen reizen.

Artikel 12 gelijk zijn

- Alle mensen zijn gelijk, mensen met en zonder beperking.
- Iedereen heeft dezelfde rechten en plichten.
- Werk en onderwijs

Artikel 21 recht op goede informatie

- Mensen met een beperking hebben het recht om informatie van de gemeente te krijgen, die voor hen begrijpelijk is.
- Brieven en mails in makkelijke taal.

Artikel 29 Meedoen in de samenleving

- Mensen met een beperking moeten mee kunnen doen met activiteiten in je buurt, wijk, stad.

Bedankt voor uw aandacht!

Zijn er nog vragen?

Harro Zwier
Willem Lodewijkstraat 68
8471 BL Wolvega
T 0561-610010

H.Zwier@lfb.nu

Gefilmd interview met Thea

Twee thema's:

1. (niet) meedoen met een beperking
2. Omgaan met anderen (zonder beperking)

Gelegenheid tot het stellen van vragen

Themamiddag

Inclusief burgerschap
van mensen met een
licht verstandelijke
beperking

Pauze tot 16:00 uur

Programma na de pauze:

- 16.00 - 16.15 uur Aanknopingspunten voor inclusief burgerschap. Een aantal voorlopige bevindingen, *Jaap Olthof*
- 16.15 - 16.45 uur Panelgesprek over processen van inclusie aan de hand van 3 stellingen. Gespreksleiders: *Daniel Spierenburg en Jaap Olthof*
Deelnemers:
  - *Harro Zwiier* (ervaringsdeskundige LFB Wolvega)
  - *Chris Hooijenga* (respondent)
  - *Jan Martini* (beleidsmedewerker Groningen),
  - *Marc Verschuren* (voormalig wethouder gemeente Winsum),
  - *Matthijs Goldberg* (Coördinator/ persoonlijk begeleider Flina)
- 16.45 - 16.55 uur Gelegenheid tot het stellen van vragen
- 16.55 - 17.00 uur Voordracht door *Erica* en afsluiting door *Lies Korevaar*

Aanknopingspunten voor inclusief burgerschap

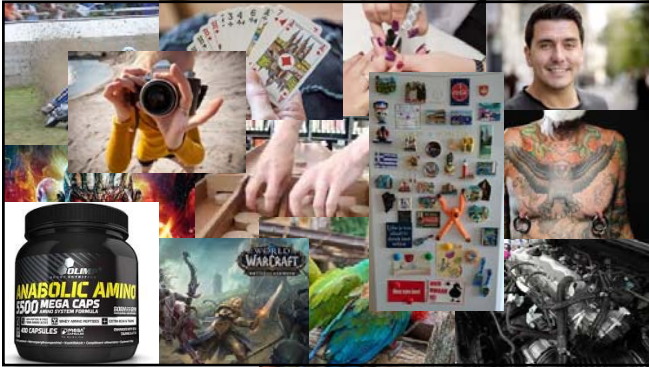
Wie deden er mee?

- Sommige respondenten woonden begeleid in een woonvoorziening, andere mensen zelfstandig met of zonder ambulante begeleiding.
- Sommigen respondenten woonden in een flat in de stad, anderen nog in het ouderlijk huis, sommigen waren relatief nieuw in Nederland, de meesten hier geboren.
- 33 respondenten: soms gepensioneerd, soms nog maar net 18.
- Soms een gezin, meerdere kinderen, hun hele leven alleen gewoond of aan het daten.
- Er deden iets meer mannen mee dan vrouwen.

Hoe aanpakken?

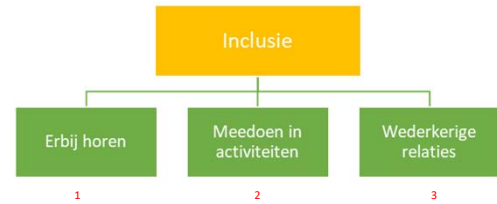
- Niet alleen interviews maar vooral ook meekijken: waar lukt meedoen, waar is dat moeilijker?
- Vooral de ervaringen van mensen zelf! Maar ook mensen uit het netwerk interviewen.
- Cosis en Flinq

Inclusief burgerschap

- Onderzoek naar inclusie is ook kijken naar vormen van exclusie

1: Omgaan met het label LVB

Pele

Pele is veel alleen, zes hoog in zijn flatje. Bijna direct na aankomst in Nederland kreeg hij begeleiding. Toch accepteert hij het label LVB niet. Hij weigert het te dragen omdat het hem (volgens hem) uitsluit van succesvol meedoen. 'Ik ben niet dom', zegt hij. Hij wil ook niet dat anderen hem zo zien.

Richard

Richard verzet zich ook tegen 'verstandelijk beperkt' zijn. Maar soms gebruikt hij de taal van de begeleiders ook en speelt hij het spelletje heel slim mee. Dan zet hij het label 'LVB' in om iets niet te hoeven. 'Wanneer ik geen zin heb in iets dan probeer ik dat wel eens zo', zegt hij.

2: Meedoen is een soms een worsteling

Marijke

Er zijn veel dingen misgegaan in Marijke haar leven. Daardoor leeft ze steeds meer in een isolement. Het is vooral de wisselwerking tussen haar eigen (on)mogelijkheden en de (verwachtingen vanuit de) omgeving en die haar parten speelt.

Voor Marijke is meedoen niet vanzelfsprekend. Vaak heeft ze er zelfs geen trek in. Als ze gaat winkelen probeert ze niet op te vallen. Ze is blij wanneer haar beperkingen (om af te rekenen) niet te veel in het oog springen. Ze blijft proberen mee te doen.

2: Afzien van meedoen

Debbie

Net als bij veel andere respondenten wordt Debbie's leven gekenmerkt door veranderingen. Deze veranderlijkheid en grilligheid zorgen ervoor dat meedoen lastig wordt. Afspraken worden soms afgezegd, een dag is snel gevuld. Toch probeert ze mee te doen, deel te nemen aan activiteiten en stapjes vooruit te maken.

In het meedoen in de samenleving (buiten de woonvoorziening) ervaart ze al snel drempels. Zoals: reisafstanden, andere mensen, verwachtingen bij dagbesteding, of afrekenen na het boodschappen doen. Daarom laat ze het er soms maar bij en probeert het goed te hebben in haar appartement.

3: Vertrouwen op familie en vrienden?

Anna

Anna heeft geen makkelijk leven gehad. Ze komt niet uit een warm nest. Integendeel, het seksueel misbruik door familie heeft haar beschadigd. Haar relaties werden gekenmerkt door misbruik.

Daarna hebben mensen haar wel geholpen maar ook vaak weer teleurgesteld. Er zijn maar weinig mensen op wie rekent en om hulp vraagt. Ze doet dat liever ook niet. Mensen met een beperking daarentegen vertrouwt ze sneller.

3: Begeleiding zorgt voor inclusie

Koen

Voor Koen is zijn werk belangrijk. Daar spiegelt hij de waren in de supermarktschappen en vragen klanten om zijn hulp. Thuis, in zijn appartement verkiest hij rust. Wekelijks komt een begeleider langs. Voor een praatje of voor de rekeningen.

Net als bij veel andere respondenten lijkt zijn begeleider veel voor hem te betekenen. Toch vindt hij het ook fijn als deze weer vertrekt. Zonder begeleiding wonen lijkt hem moeilijk, eigenlijk onmogelijk als hij eerlijk is.

3: Zijn alledaagse contacten oppervlakkig?

Roeland

Roeland vindt het fijn als mensen elkaar groeten. In zijn flat wonen 'allerlei soorten mensen' zegt hij; 'ook veel zonder beperkingen'. Hij verlangt niet per se naar meer contact. Intensiever contact maakt dingen soms te ingewikkeld, vindt hij. Hij woont in een volksbuurt en vind contacten in de buurt prettig.

Hij kent geen namen van zijn burens maar wel de gezichten. Dat vindt hij belangrijk. Elkaar zien en groeten. 'Je kent elkaar dan toch een beetje maar je hoeft niet(s) met elkaar', zegt hij. Hetzelfde principe gaat voor hem op bij het winkelen in de supermarkt. In zijn buurtsuper groet hij een deel van de caissières en ander winkelpersoon. Hij voelt zich hierdoor thuis.

Aandachtspunten

1. Een eerste stap zou kunnen zijn dat we beperkingen wellicht meer zien als 'difference' dan als 'disability'. Dus een *verschil in mogelijkheden* en niet een beperking.
2. In begeleiding en ondersteuning kijken we vaak naar de persoon en zijn mogelijkheden. Toch zou er meer oog moeten zijn voor *structurele problemen* zoals uitsluiting op de arbeidsmarkt, armoede, discriminatie en ontoegankelijkheid van voorzieningen.
3. Is een '*eigen netwerk eerst*'-aanpak wel mogelijk en wenselijk? Moet familie niet familie blijven? Professionele begeleiding wordt in veel situaties als wenselijk gezien; is dit niet een voorwaarde voor inclusie?

Vervolgonderzoek in Noorwegen: een andere culturele context

- Universeel design van de samenleving als oplossing?
- Worden mensen daar minder beperkt?
- Worden mensen met een LVB in Noorwegen op een andere manieren uitgenodigd/verplicht om mee te doen?

Panelgesprek

Deelnemers:

- Harro Zwier (ervaringsdeskundige LFB Wolvega)
- Chris Hooijenga (respondent)
- Jan Martini (beleidsmedewerker Groningen),
- Marc Verschuren (voormalig wethouder gemeente Winsum),
- Matthijs Goldberg (Coördinator/ persoonlijk begeleider Flinq)

3 stellingen

1. We kunnen de term 'verstandelijke beperking' beter afschaffen. Het label werkt eerder uitsluiting dan insluiting in de hand.
2. Voor mensen met een beperking is meedoen in de samenleving soms moeilijk. Het lijkt alsof discriminatie bewust in stand wordt gehouden. Het is daarom aan gemeenten hiervoor (inclusief) beleid te maken.
3. Gemeenten willen graag dat mensen elkaar (gaan) helpen. Maar is dit wel zo'n goed idee?

Stelling 1:

We kunnen de term 'verstandelijke beperking' beter afschaffen. Het label werkt eerder uitsluiting dan insluiting in de hand.

Stelling 2

Voor mensen met een beperking is meedoen in de samenleving soms moeilijk. Het lijkt alsof discriminatie bewust in stand wordt gehouden. Het is daarom aan gemeenten hiervoor (inclusief) beleid te maken.

Stelling 3

Gemeenten willen graag dat mensen elkaar (gaan) helpen. Maar is dit wel zo'n goed idee?

Gelegenheid tot het stellen van vragen

Voordracht Erica en afsluiting door Lies Korevaar

Themamiddag

Inclusief burgerschap
van mensen met een
licht verstandelijke
beperking

Hartelijk dank voor uw
aanwezigheid
en
betrokkenheid

Innovatiewerkplaats
Ervaringsdeskundigheid

www.iwpervaringsdeskundigheid.nl

 Haaske Hogeschool Enschede
Hogeschool van Applied Sciences